

Contextuele Blindheid

*Tumult in de organisatie, Trammelant in de behandeling, en
Geharrewar in het hoofd*

i.v.m. publicatie zijn niet alle sheets weergegeven

NVRG in Beweging

Conferentie, 21 september 2007

Frans Boeckhorst

Frictie in context ??

- Frictie in therapie is een normaal verschijnsel.
- Vaak wordt de persoon(lijkheid) of de pathologie van de cliënt voor de frictie verantwoordelijk wordt gehouden.
- In de literatuur zijn nauwelijks publicaties te vinden over fricties als een relationeel verschijnsel. Dat ook geldt voor de systeemtherapie!
- Nog opmerkelijker is dat de rol van de bredere context (afdeling, kliniek, of instelling) niet aan de orde komt.

Een illustratie van contextuele blindheid

Onderzoek (ESH) bevestigt contextuele blindheid bij fricties:

- Diagnostiek hoofdzakelijk gericht op het classificeren van (psychiatrische) stoornissen. Slechts in 4% van de vijftig casussen werd in de diagnostiek het perspectief van de patiënt meegenomen.
- Therapeutische doelstellingen worden vooral geformuleerd in termen van stoornissen(74%). De context en de geschiedenis van de patiënt wordt niet meegenomen.
- Slechts in 16% van de onderzochte casussen is er sprake van een goede werkrelatie. In 62% van de casussen is er sprake van ambivalentie, conflicten en ontbreken van een behandelcontract.
- In het merendeel worden organisatorische aspecten in de hulpverlening als problematische ervaren. In 38% van de casussen spelen er verwickelingen tussen afdelingen en is er bemoeienis van de geneesheer-directeur.

Contextuele blindheid wordt versterkt door organisatie- tumult

Bij grote stress vallen we terug op lineaire denkbeelden (zoeken naar schuld en verantwoordelijkheid), ziekte-denken, en te simpele oplossingen.

Deze terugval wordt versterkt wanneer er veel **tumult in de organisatie** heerst.

Vier determinanten van organisatie-tumult.

1. De organisatie als een arena van concurrerende perspectieven.
2. Slordige en chaotische besluitvorming (March & Olson)
3. Impliciete scripts
4. Reorganisatie en fusie tumult

Organisatie-tumult als context voor het ontstaan van fricties

- Frictie niet reduceren tot de pathologie of persoonlijkheid van de cliënt maar in een bredere context bestuderen.
- Dat maakt zichtbaar hoe een veelvoud van processen en hun onderlinge samenspel bijdragen aan het ontstaan van fricties:
de duivelse spiraal

Frictie in een ruimere context: *de Duivelse Spiraal*

Een Duivelse Spiraal is :

- Een zich herhalend patroon van emotionele en relationele verwickelingen tussen cliënten, gezinnen, professionals en de instelling.
- Gekenmerkt door polarisatie en negatieve communicatie (kritiseren, schuld zoeken, afschuiven, ontkennen, diskwalificeren, etc).
- Overleg, dialoog en onderhandeling lukt niet en leidt tot strijd.
- Oplossingen zijn steeds meer van hetzelfde.
- Steeds meer buitenstaanders worden in de verwickelingen betrokken.
- De professionals zitten emotioneel verstrikt:
  - ze functioneren *emotioneel reactief*
  - verliezen afstand en overzicht (*geen observerhoed*)
  - hun denken raakt versmald, reframing lukt niet meer
  - *reflectie* raakt geblokkeerd

Vier kenmerken van een Duivelse Spiraal (1)

Ze ontstaat in het samenspel tussen processen op drie niveaus:

- a. *microniveau*: de persoonskenmerken van de cliënt
(geharrewar in het hoofd)
- b. *mesoniveau*: de interactie tussen cliëntsysteem en professionals
(trammelant in de interactie)
- c. *macroniveau*: de procedures, regime, routines en repertoire van
(tumult in de organisatie)

Vier kenmerken van een Duivelse Spiraal (2)

2. Het is een emergent patroon:

Dat wil zeggen: toevallige omstandigheden en gebeurtenissen en een samenloop van omstandigheden creëren een onverwachte en onvoorspelbare dynamiek

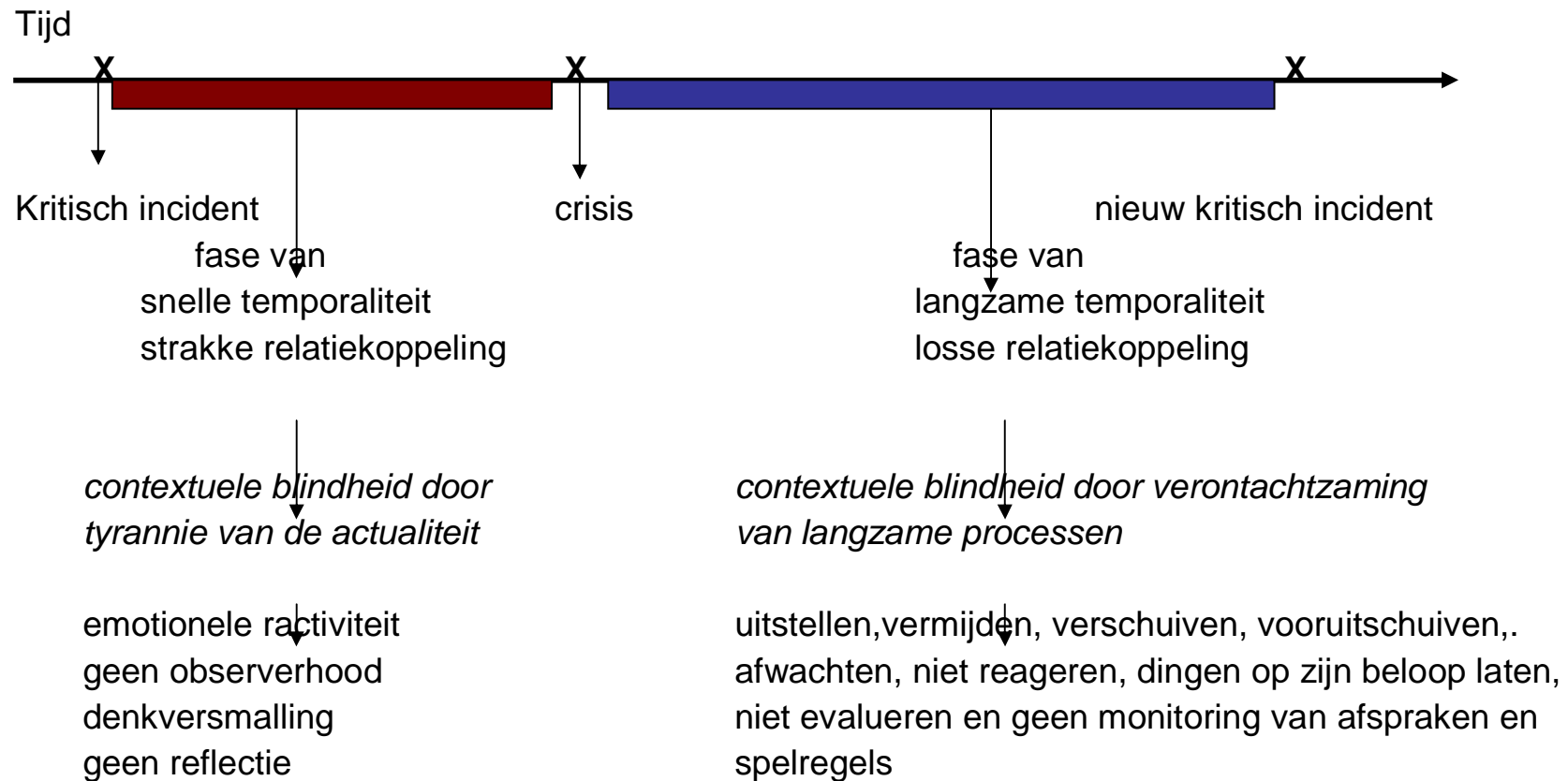
Vier kenmerken van een Duivelse Spiraal (3)

- 3. De aard van de relationele koppeling bepaalt of er een escalatie of vertraging van een frictie ontstaat*

Vier kenmerken van een Duivelse Spiraal (4)

- 4. Een duivelse spiraal heeft een temporele structuur (het tempo van de elkaar opvolgende gebeurtenissen en handelingen van actoren)*

Een temporeel diagram

Contextuele blindheid

Er zijn twee vormen van contextuele blindheid:

1. de tirannie van de actualiteit
2. de veronachtzaming van langzame processen